

Раковський Леонід Едуардович

19 січня 2008 р. після тривалої хвороби, перестало битися серце д-ра іст. наук, професора кафедри історії слов'ян Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка Леоніда Едуардовича Раковського – невтомного і скрупульозного дослідника, чесно, порядної, принципової людини, «Учителя» з великої літери.

Народився Л.Е.Раковський 3 квітня 1938 р. у селі Черепівці Чорноострівського району Хмельницької області. Його батьки належали до сільської інтелігенції – вони були вчителями за фахом та за покликанням. Саме від них ще в дитинстві хлопець перейняв любов до непростой й дуже відповідальної професії – педагога.

Дитячі та шкільні роки його були нелегкими. У вирі сталінських репресій заарештували батька. Мати з двома синами змушена була переїхати до с. Голодьки Хмельницького району Вінницької області. Там хлопець пішов до місцевої семирічної школи, але не встиг її закінчити. У серпні 1952 р. мати отримала направлення на роботу в Лозівську школу того ж району, а потім у Думенську, в якій, зрештою, і завершилося шкільне навчання Леоніда.

Отримавши атестат, він відразу ж визначився із професійними вподобаннями. Залишившись вірним дитячій мрії, вирішив піти шляхом батьків й у 1953 р. вступив до Острозького педагогічного училища, що на Рівненщині. Навчання тривало три роки. Як і для більшості студентів, вони промайнули непомітно та швидко. Відлунав останній дзвоник, пройшли випробування на профпридатність на держіспитах, і ось довгоочікуваний диплом. Л.Е.Раковський, згідно з розподілом, отримав направлення на посаду учителя І–ІV класів до Думенської середньої школи, в котрій ще здавалося недавно був учнем сам.

Перші кроки на педагогічній ниві виявилися нетривалими. Уже у грудні 1957 р. юнака мобілізували до лав радянської армії. Його направили в Білоруський військовий округ, де Леонід перебував на дійсній службі до липня 1960 р. Демобілізувавшись, вирішив продовжити навчання й здобути вищу освіту. Таємно від матері, яка, нарешті, дочекалася сина з армії та сподівалася, що відтепер він буде поряд, поїхав до Ужгорода вступати до університету. Іспити склав добре, набрав необхідний прохідний бал і був зарахований студентом історичного факультету. Повернувшись додому, хлопець не відразу повідомив про свою радість. Лише коли наприкінці літа надійшло офіційне запрошення на навчання, сказав матері, що знову став студентом. П'ять років навчання в університеті залишили найприємніші, як потім згадував Леонід Едуардович, враження. Там він познайомився із цікавими людьми, дружбу з котрими проніс через увесь життєвий шлях, зустрів своїх наставників та вчителів у науковому сенсі, зрештою, опанував ази копіткої дослідницької роботи.

Здобувши диплом про вищу освіту, у 1965 р. молодий спеціаліст поїхав за направленням у Ганнівську середню школу (Миколаївська обл.). Його здібності, високий рівень кваліфікації й попередній досвід учительської роботи оцінили відразу, призначивши заступником директора з навчальної роботи. Розпочалася сумлінна і самовіддана праця. У серпні 1967 р. він став директором Тесівської восьмирічної школи (Вінницька обл.) та виконував ці обов'язки три роки поспіль. Районне керівництво помітило здатність Л.Е.Раковського до адміністративної роботи, яку, до речі, він дуже не любив, але водночас не міг за складом свого характеру працювати не на повну силу. Відтак, із 1 вересня 1970 р. його перевели на посаду директора у відсталу Березнянську середню школу. Розрахунок виявився правильним. Показники школи по району вирівнялися, її директор отримав заслужену медаль «За доблесну працю».

Через сімейні обставини подальший шлях педагога був пов'язаний із Беркозівською восьмирічною школою (Черкаська обл.) і Миронівською середньою школою №4 (Київська обл.), де він працював учителем географії із серпня 1972 р. по вересень 1975 р. Саме у ті роки виявився його інтерес до наукової діяльності, була окреслена тематика майбутніх досліджень. Зайнятися науковою роботою Леонід Едуардович зміг тоді, коли у вересні 1975 р. йому запропонували стати викладачем кафедри історії СРСР та УРСР Вінницького педагогічного інституту ім. М.Островського. Протягом двох років він

обіймав посаду асистента, а з 1977 р. – старшого викладача тієї ж кафедри. У тому ж році його вдруге нагородили за сумлінну працю медаллю «За трудову доблесть».

Завершилася копітка робота над кандидатською дисертацією. Через рік (1978 р.) вона була подана до спеціалізованої вченої ради Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка й успішно захищена. Наукова праця «Формування робітничих кадрів цукрової промисловості в дореформений час, їх становище і станова боротьба» дозволила Л.Е.Раковському здобути ступінь канд. іст. наук та продовжити викладання в інституті. Щоправда, робота у вінницькому вузі тривала недовго. Уже у серпні 1981 р. науковець переїздить до Чернігова, де призначається на посаду старшого викладача кафедри історії СРСР Чернігівського державного педінституту (з березня 1998 р. – педагогічний університет).

Життя в Чернігові виявилось насиченим у професійному плані. Леонід Едуардович займається викладацькою діяльністю, обирає тему для докторської дисертації, публікує статті науково-методичного характеру, захоплюється краєзнавчою тематикою. Навколо нього формується своєрідний гурток або, як він називав, група за інтересом. До неї входили студенти й молоді науковці, котрі були небайдужими до краєзнавчих проблем, захоплювалися історією рідного міста. Під керівництвом Л.Е.Раковського вони опановували навички дослідження архівних матеріалів, робили перші кроки у царині науки. Зусиллями вченого почав видаватися збірник «Проблеми історичного і географічного краєзнавства Чернігівщини», на сторінках якого публікувалися студії, присвячені різноманітним проблемам краю в історичній ретроспективі.

У березні 1983 р. Леонід Едуардович призначається на посаду доцента кафедри історії СРСР, з 1 березня 1985 р. по 1 квітня 1986 р. – заступником декана історичного факультету, а з квітня 1986 р. по грудень 1988 р. – деканом. У 1991 р. він був нагороджений знаком «Відмінник народної освіти України».

Попри щоденну роботу, Л.Е.Раковський продовжував збирати матеріали для докторської дисертації «Цукрова промисловість України в 60–90-ті рр. XIX ст.». Ця тема виявилася цікавою та актуальною у науковому плані. Модернізаційні процеси другої половини XIX ст., що охопили передусім промисловість, докорінним чином змінили установлений вектор розвитку економіки країни. На прикладі цукрової галузі вчений дослідив не лише новітні на той час технології відповідного виробництва, особливості створення акціонерних товариств і монополій, а й показав корінні перетворення, котрі сталися у соціально-економічній сфері в результаті утвердження капіталістичних відносин, аналізував проблему впливу промислового виробництва на навколишнє середовище. На початку 1995 р. роботу над дисертацією було завершено. 17 квітня відбувся її офіційний захист у стінах Київського державного університету. У жовтні 2001 р. рішенням атестаційної комісії Міністерства освіти і науки України Леоніду Едуардовичу присвоїли вчене звання професора.

Набутий досвід та життєву мудрість професор передавав своїм учням. Упродовж десяти років він підготував трьох кандидатів наук, під його керівництвом працювали над науковими студіями студенти, аспіранти, здобувачі. Але, мабуть, найбільшою його заслугою було те, що він учив їх залишатися чесними й порядними людьми у будь-яких життєвих ситуаціях.

3 квітня 2008 р. Леоніду Едуардовичу виповнилося б 70 років. Однак стрілки годинника зупинилися 19 січня. Відтоді почався новий відлік життя без нього... У пам'яті рідних, учнів, друзів, колег Леонід Едуардович Раковський назавжди залишиться уособленням людяності, принциповості, відданості професійній діяльності.